

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan:

**TFRS 9 UYARINCA BEKLENEN KREDİ ZARARI KARŞILIĞI HESAPLAMASINA
İLİŞKİN REHBER**

BİRİNCİ KISIM

Amaç, Kapsam ve Dayanak

1. Bu Rehberin amacı, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca çıkarılmış olan iç sistemler, risk yönetimi, kurumsal yönetim ve kredilerin sınıflandırılmasına ilişkin düzenlemeler ve güvenilir kredi riski uygulamaları kapsamında, TFRS 9'a uygun olarak gerçekteştirilmesi gereken beklenen kredi zararı (BKZ) muhasebesinde kullanılan süreçlere, verilere, metodolojilere ve modellere ilişkin olarak bankalardan beklenen iyi uygulamaları a klamaktır. Bu rehberde yer alan ilkeler TFRS 9 uyarınca BKZ hesaplanmasına ilişkin uygulamaları temin etmek amacıyla yol gösterici olarak hazırlanmıştır.
2. Bu Rehber, Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın 20 nci maddesine istinaden hazırlanmıştır.

İKİNCİ KISIM

Temel İlkeler

Makul ve desteklenebilir bilgi

3. BKZ muhasebesinde dikkate alınan bilgiler, kredi riskinin değerlendirilmesi ve ölçülmesi ile ilgili olmalı ve geçmişteki olaylar, mevcut koşullar ve makroekonomik tahminleri içermelidir. Dolayısıyla, kredi riskinin değerlendirilmesinde ve beklenen kredi zararının ölçülmesinde kullanılan bilgiler makul ve desteklenebilir olmalıdır. Bankalar, dikkate alınması gereken bilgilerin makul ve desteklenebilir olup olmadığının belirlenmesinde uzman görüşlerinden faydalanmalıdır. Bu rehber uygulamasında, BKZ muhasebesi açısından önem arz eden olaylara ve akılcı kararlara dayanan bilgiler makul ve desteklenebilir kabul edilir.

Geleceğe yönelik bilgilerin dikkate alınması

4. BKZ muhasebesinin ayırt edici bir unsuru olan, makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere, geleceğe yönelik bilgilerin dikkate alınması BKZ'nin zamanında kayıtlara yansıtılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bankalar, ekonomik analiz ve öngörülerini için genel kabul görmüş yöntemlerle uyumlu ve basiretli karar alma usullerini kullanmalıdır. Kredi riski yönetiminin bankacılığın önemli gereklerinden biri olduğu dikkate alınarak, geleceğe yönelik bilgiler yeterli düzeyde veri ile desteklenmelidir. Uygun gözetim ve etkin iç sistemlerin varlığı, BKZ değerlendirme ve ölçüm süreçlerinin tarafsız bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamalıdır.
5. Bankalar, BKZ değerlendirme ve ölçüm sürecinde bilgilerin makul ve desteklenebilir olarak değerlendirilmesini gerekelelendirebilmelidir. Bir olayın meydana gelme olasılığının düşük olması veya bu olayın kredi riski veya BKZ üzerindeki etkisinin belirsiz olması gibi nedenlerle bir bilgi BKZ hesaplama süreci dışında bırakılmamalıdır. Bazı durumlarda, kredi riskinin değerlendirilmesi ve ölçülmesine ilişkin bilgiler makul ve desteklenebilir olmayabilir ve dolayısıyla BKZ değerlendirme ve ölçüm sürecinin dışında bırakılabilir.

Ancak, istisnai nitelikteki bu tür durumlar, bankalarca sağlam bir şekilde gerekçelendirilmeli ve belgelendirilmelidir. Kullanılan bilgiler, bankaya ve faaliyetlerine özgü veya banka dışı koşullardan türetilen durum ve olaylardan oluşan unsurların tarafsız bir şekilde değerlendirilmesini ve bunların kredi değerliliği ile nakit açığı üzerindeki etkilerini içermelidir.

6. Aşağıda yer alan temel ilkeler ve açıklamalar, bankaların TFRS 9'a uygun olarak güvenilir BKZ değerlendirmesi ve ölçümü için kredi risk yönetim sürecinin temel unsurlarından nasıl faydalanmaları gerektiğine ilişkin rehberlik sağlama amacını taşımaktadır.

İlke 1- Yönetim kurulu ve üst düzey yönetimin sorumlulukları

Yönetim kurulu ve üst düzey yönetim, BKZ karşılığının yeterli düzeyde hesaplanması amacıyla, bankanın mevcut politika ve süreçleri, TFRS 9 ve ilgili iyi uygulama rehberleriyle uyumlu olarak, etkin iç kontrol sistemlerini de içerecek şekilde, uygun kredi risk yönetimi uygulamalarının oluşturulmasından ve sürdürülmesinden sorumludur.

7. Yönetim kurulu, kredi riski yönetimi stratejileri ve politikaları ile kredi riskinin belirlenmesi, ölçümü, değerlendirilmesi, izlenmesi, raporlanması ve risk azaltım süreçlerinin bankanın risk iştahına uygun olacak şekilde onaylanması ve düzenli olarak gözden geçirilmesinden sorumludur.
8. Yönetim kurulu, yukarıda belirtilen sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla, gerekli BKZ karşılık tutarlarının hesaplanması için üst düzey yönetim tarafından düzenli ve tutarlı şekilde uygulanması gereken süreçlerin oluşturulmasını ve sürdürülmesini sağlamalıdır. Yönetim kurulu, üst düzey yönetimin BKZ karşılıklarını da içerecek şekilde, kredi risk değerlendirme ve ölçüm süreçlerine ilişkin raporlama talep etmelidir. Üst düzey yönetim, kredi riski değerlendirme ve ölçüm süreçlerinin ilgili personele aktarımını sağlamaya dönük politika ve süreçleri oluşturmalı, uygulamalı ve gerektiğinde güncellemelidir.
9. Kredi risk değerlendirme ve ölçümüne yönelik etkin bir iç kontrol sisteminin varlığı, üst düzey yönetimin görevlerini yerine getirmesi bakımından zorunluluk arz etmektedir. Etkin bir iç kontrol sistemi aşağıdaki unsurları kapsamalıdır:

(a) İlgili tüm düzenleme, banka politika ve süreçlerine uyumu sağlayacak önlemler,

(b) Kullanılan bilginin doğruluk ve tutarlılığının sağlanması ve banka raporlamaları ve finansal tablolarda yer alan BKZ karşılıklarının TFRS 9 ve iyi uygulama rehberleriyle uyum içinde olmasına dönük makul güvence sağlayan önlemler,

(c) Aşağıda yer alan hususları içerecek şekilde iyi tanımlanmış ve kredilendirme aşamalarından bağımsız kredi riski değerlendirme ve ölçüm süreçleri:

- Farklı risk özelliklerini doğru olarak derecelendiren, kredi riskindeki değişiklikleri zamanında belirleyen ve gerekli tedbirin alınmasını sağlayan etkin bir kredi riski yönetimi,
- Geleceğe yönelik olanlar da dâhil olmak üzere, makul ve desteklenebilir bilginin BKZ ölçümünde uygun biçimde dikkate alınmasını sağlayan etkin bir süreci (Bu süreç aynı zamanda gerekli raporlamaları, gözden geçirmelerin detaylarını ve süreç dâhil olan personelin rol ve sorumluluk tanımlarını da içermelidir.),
- Ortak risk özelliklerine sahip kredilerin gruplandırılması suretiyle, gerektiğinde BKZ'nın grup bazında ölçümünü sağlayacak bir değerlendirme politikası,

- Risk değerlendirme ve ölçüm modellerinin sürekli biçimde doğru ve güvenilir tahminler üretmesini sağlayan bir validasyon süreci (Modelde gerçekleştirilecek değişikliklerin belirlenmesi ve onaylanması ile bu validasyon sonuçlarının raporlanmasına ilişkin politika ve süreçler bulunmalıdır);
- Banka kredi riski ve finansal raporlama görevlileri ile üst düzey yönetim, yönetim kurulu ve BKZ muhasebesine ilişkin kredi risk değerlendirme ve ölçüm sürecinde yer alan tüm çalışanların arasında kurallara bağlanmış bir iletişim ve eşgüdüm.

(ç) Bankanın, kredi risk derecelendirme sistemini de içerecek biçimde, kredi risk değerlendirme ve ölçüm sistem ve süreçlerini bağımsız olarak değerlendiren bir iç denetim sistemi.

İlke 2- Güvenilir BKZ yöntemleri

Bankalar tüm kredi risklerinin değerlendirilmesine ve ölçülmesine ilişkin politika, süreç ve kontrollere yönelik güvenilir yöntemler geliştirmeli, belgelemeli ve sürdürmelidir. Karşılıkların ölçümü, sağlam yöntemlere dayanmalı ve BKZ'nin zamanında ve gerektiği şekilde muhasebeleştirilmesini sağlamalıdır.

10. Kredi riski yöntemleri ile desteklenen kredi riski değerlendirme ve ölçüm süreçleri, banka üst düzey yönetimine kredi riskleri ve bunlara ilişkin BKZ tahminleri hakkında doğru yargıda bulunmaları için gereken bilgiyi sağlamalıdır.
11. BKZ hesaplamasına ilişkin temel terimlerin tanım ve/veya açıklamaları, kullanılan metodolojiler kapsamında belgelenmelidir. Terim, bilgi ve varsayımların farklı alanlarda (muhasebe, sermaye yeterliliği ve kredi riski yönetimi gibi) kullanılması durumunda, söz konusu farklılıkların nedenleri belgelenmeli ve üst düzey yönetim tarafından onaylanmalıdır. BKZ tahminlerine ilişkin bilgi ve varsayımlar düzenli olarak TFRS 9'a göre gözden geçirilmeli ve gerektiğinde güncellenmelidir. Ayrıca, BKZ ölçümünde değişiklik yaratacak varsayımlardaki değişikliklerin nedenleri belgelenmelidir.
12. Kredi riskinin değerlendirilmesi ve karşılık düzeyinin ölçümüne yönelik güvenilir bir metodoloji, (kredi türüne göre) aşağıdaki hususları dikkate alabilir:
  - (a) Kredi riskinin düzeyine ve niteliğine ilişkin olarak ilk kayıttan itibaren oluşabilecek değişikliklerin tespit edilebilmesini ve ölçülebilmesini sağlayan güçlü bir süreç,
  - (b) Makroekonomik veriler de dâhil olmak üzere geleceğe yönelik verilerin doğru biçimde değerlendirilmesini amaçlayan kriterler (Kredi riskinin değerlendirilmesinin kredi veya grup bazında yapılmasından bağımsız olarak, bankanın bu değerlendirmeyi ve BKZ kaydını zamanında yaptığını gösterebilmesi gerekmektedir. Bahse konu kriterler, geri ödeme, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirme kabiliyeti ve niyetini etkileyen kıstasların belirlenebilmesini sağlamalıdır. Değerlendirilen ekonomik faktörler kredi riskinin belirlenmesi ile ilgili olmalı ve uluslararası, ulusal veya yerel koşulları içermelidir.),
  - (c) Birlikte değerlendirilen krediler için ortak risk özelliklerine sahip grupların oluşturulmasına yönelik esaslar,
  - (ç) Seçilen BKZ değerlendirme ve ölçüm yöntemlerinin (kayıp oranı, temerrüt olasılığı (TO), temerrüt halinde kayıp (THK) oranı vb.) her bir kredi veya grup bazında belirlenip belgelenmesi,

- (d) Özellikle farklı kredi ve gruplar için farklı BKZ ölçüm yöntemlerinin uygulanması durumunda, seçilen yöntemin neden uygun olduğunun belgelenmesi (Ölçüm yaklaşımındaki değişikliklerin gerekçeleri denetime hazır bulundurulmalıdır.),
- (e) Karşılık hesaplama sürecinde kullanılan girdi, veri ve varsayımların (tarihi kayıp oranları, TO, THK tahminleri ve ekonomik tahminler gibi), bir kredi veya grubun vadesinin belirlenme yönteminin (beklenen erken ödeme ve temerrüt durumları dâhil), tarihi kayıp verilerinin değerlendirildiği zaman aralığının ve BKZ hesaplamasında TFRS 9 kapsamında yapılan düzeltmelerin belgelenmesi (Örnek olarak, mevcut ve tahmin edilen ekonomik koşullar tarihi tahmin zaman aralığında gerçekleşmiş olanlardan farklıysa, bu farklılıklara yönelik düzeltmeler yapılmalıdır. Ayrıca, analize konu edilen zaman aralığında banka sıfır veya sıfıra yakın kayıp yaşamış olsa dahi, mevcut veya tahmini koşullar geçmişteki koşullardan farklılık gösteriyorsa, bu koşulların BKZ'ye etkisi dikkate alınmalıdır.);
- (f) Seçilen BKZ ölçüm yönteminde yer alan önemli girdi ve varsayımların uygunluğunun değerlendirilmesine yönelik bir süreç (Söz konusu girdi ve varsayımların dayanağının dönemden döneme tutarlı olması beklenir. Ancak bu girdi ve varsayımlar değiştiğinde nedenleri belgelenmelidir.);
- (g) BKZ ölçüm yöntemi, girdi ve varsayımlarda makul değişikliklere yol açan koşulların belirlenmesi (Örnek olarak, (TO)/(THK) yöntemiyle grup kapsamında değerlendirilen bir kredinin bu gruptan çıkarılarak, borçluya özgü nedenlerle bireysel olarak iskonto edilmiş nakit akımları yöntemine göre değerlendirilmeye başlanması);
- (h) Kredi tahsisi esnasında uygulanan standartlar, endüstriyel, coğrafi, ekonomik ve siyasi faktörlerdeki değişimler gibi BKZ tahminini etkileyen içsel ve dışsal faktörlerin dikkate alınması;
- (ı) BKZ tahminlerinin nasıl yapıldığının açıklanması (Bankalar BKZ tahmini yaparken, borç verme işlemlerindeki belirsizliklere ilişkin tarafsız bir bakış açısına sahip olmalıdır);
- (i) Tarihi kayıp değerlendirmesi kapsamında kullanılan zaman aralıklarının oluşturulması esnasında hangi faktörlerin dikkate alındığının belirtilmesi (BKZ hesaplaması yapılırken anlamlı bir kredi zararı analizi yapılabilmesi için yeterli tarihi veri- ideal olarak asgari bir tam kredi döngüsü- tutuluyor olmalıdır);
- (j) Teminat değeri ve diğer kredi risk azaltım tekniklerinin BKZ'yi ne boyutta etkilediğinin belirlenmesi;
- (k) Kayıttan düşme ve donuk alacaklardan yapılan tahsilata ilişkin banka politika ve süreçlerinin ana hatlarıyla belirlenmesi;
- (l) BKZ ölçümünde kullanılan modellerin validasyonuna ilişkin yöntemlerin belgelenmesi;
- (m) Kredi bazında yapılan karşılık ölçümlerinde dikkate alınmayan, makroekonomik faktörler gibi geleceğe yönelik bilginin uygun biçimde BKZ tahminlerinde yer almasının sağlanması;
- (n) Karşılıkların TFRS 9 kapsamında yeterliliğinin değerlendirmesine yönelik süreçlerin varlığı.

13. Bankaların kredi riski tanımlama süreci, kredi riskinde değişime neden olan ve BKZ tahminlerini etkileyen faktörlerin uygun şekilde ve düzenli olarak tespit edilmesini de sağlamalıdır. Bu kapsamda, yeni ürünlerin ve faaliyetlerin içerdiği kredi riskinin dikkate alınması, risk belirleme sürecinin ve BKZ ölçümü ve değerlendirmesinin temel unsurudur.
14. Bankalar, geleceğe yönelik bilgiler de dâhil olmak üzere, geçmişteki BKZ hesaplamalarından farklılaşmasına neden olacak ve kredi riskini ve kredilerin tümüyle tahsilini etkileyebilecek koşulları değerlendirmelidir.
15. Bankalar, borçlunun niteliği, ödeme kapasitesi ve sermayesi, kredi sözleşmesinin şartları, alınan teminatlar ve diğer kredi riski azaltım araçlarına ilişkin faktörlerin değerlendirmesinde (kredi türüne göre) aşağıdaki hususları dikkate alabilir.
  - (a) Kredi tahsisine ilişkin politika ve süreçler ile bu süreçlere ilişkin istisnalar;
  - (b) Borçlunun planlanan ödemelerini gerçekleştirmesine ilişkin düzenli gelirleri ve bunların kaynakları;
  - (c) Borçlunun finansal aracın vadesi boyunca yeterli nakit akımı yaratma kapasitesi;
  - (ç) Borçlunun kaldıraç düzeyi ve buna ilişkin değişim beklentileri;
  - (d) Borçlunun teminat olarak gösterebileceği, üzerinde kısıtlama bulunmayan varlıklar ve bu varlıkların fiyat değişikliklerine ilişkin beklentiler;
  - (e) Borçlunun sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini etkileyebilecek nitelikteki, tek seferlik veya tekrarlayan muhtemel olaylar;
  - (f) Teminatların zamanında değerlemeye tabi tutulması ve teminatların gelecekteki değerini etkileyebilecek hususlar.
16. İş modellerinin, mevcut makroekonomik koşulların veya geleceğe ilişkin tahminlerin vadesi gelmiş alacakların tahsilini etkilemesinin beklendiği durumlarda, aşağıdaki hususlar dikkate alınabilir.
  - (a) Yasalara, bankacılık düzenlemelerine ve rekabete ilişkin koşullar,
  - (b) Bankanın toplam kredi büyüklüğünün yıllar itibarıyla izlediği seyir,
  - (c) Kredilerin genel risk profili ve bunlardaki değişime ilişkin beklentiler,
  - (ç) Borçlu, ürün, portföy bölümleri veya coğrafi bölgeler itibarıyla kredi yoğunlaşmaları;
  - (d) Tahsil, kayıttan düşme ve donuk alacaklardan tahsilata ilişkin beklentiler,
  - (e) İşsizlik, GSYİH, referans faiz oranları, enflasyon, likidite seviyesi veya teknoloji gibi BKZ'yi etkileyebilecek faktörlerdeki değişim beklentileri,
  - (f) Borçluların yükümlülüklerini yerine getirme niyeti ve istekliliği.
17. BKZ metodolojileri farklı senaryoları dikkate almalı ve öznel, yanlı ve aşırı iyimser değerlendirmeleri temel almamalıdır. Bankalar BKZ tahminlerinde kullanılacak uygun senaryoların geliştirilmesi amacıyla süreç oluşturmalı ve belgelemelidir. Bu kapsamda, özellikle;

(a) Bankalar, BKZ tahminlerini ve (TO ve THK parametreleri gibi) BKZ bileşenlerini etkileyecek dışsal faktörlere ilişkin değişimleri de içerecek şekilde, farklı senaryolar itibarıyla BKZ tahminlerinin nasıl değiştiğini belgelemelidir.

(b) Bankaların senaryoların zaman aralığının belirlenmesine dair yazılı süreçleri bulunmalıdır. Ayrıca, vadesi ekonomik tahminler için öngörülen zaman aralığından daha uzun olan krediler için BKZ tahminlerinin nasıl yapıldığı açıklanmalıdır.

(c) Banka içinde geliştirilen senaryolardan kredi riski profiline uygun olanların seçimine bankanın risk uzmanları, ekonomistleri, orta ve üst düzey yöneticileri de dâhil olmak üzere birçok uzman personel dâhil olmalıdır. Banka dışında, üçüncü taraflarca geliştirilen senaryoların bankanın iş ve kredi riski profiline uygun olmasına dikkat edilmelidir. Senaryoların banka dışında geliştirilmesi bankanın sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

(ç) Kredi riskini ve tahsil kabiliyetini etkileyecek en uygun ekonomik değişkenlerin BKZ tahminlerinde dikkate alındığından emin olmak amacıyla geriye dönük testler yapılmalıdır.

(d) Gelecekteki performansa ilişkin piyasa göstergeleri (örnek olarak CDS spreadleri) bankaca yapılan değerlendirmelerin tutarlılığının kontrolü amacıyla kullanılabilir.

18. Bankalar ürünün doğası gereği oluşan risklerin anlaşıldığını ve kredi fiyatlamasında dikkate alındığını göstermelidir. Kredi riskinde ilk kayıt sonrasında ortaya çıkan artışlar için bankalar BKZ'lerini yeniden değerlendirmelidir. BKZ tahminlerinin yetersiz olduğu durumlara ilişkin örneklere aşağıda yer verilmektedir.

(a) Kırılgan gelir akımına sahip borçlulara kredi verilmesi,

(b) Borçlunun beklenen nakit akışlarının kredilerini ve diğer borçlarını karşılamakta yetersiz olması,

(c) Borçluya ödemeye ara verme imkânı sunan veya anapara ödemesiz dönemler içeren esnek geri ödeme planları,

(ç) Gayrimenkul veya diğer varlık finansmanlarında, kredi tutarının varlık değerine eşit olması veya aşması veya yeterli kredi teminat oranının sağlanamaması,

(d) Borçlunun yaşadığı finansal güçlükler veya rekabet koşulları gibi nedenlerle yeniden yapılandırılmalardaki veya sözleşme şartlarında değişikliklerdeki artışlar,

(e) Diğer bankaların artan kredi hacmiyle bağlantılı olarak bankanın kredi hacminde aşırı artış olması,

(f) İkinci Grupta izlenen kredilerin ve donuk alacakların artması.

19. Bankaların muhasebe politikaları ve karşılık ayırma süreçleri (a) yeniden yapılandırma ve kredi sözleşmelerinde yapılacak değişikliklere ve (b) TFRS 9 uyarınca "satın alındığında veya oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar"a ilişkin ölçütleri içermelidir.

(a) Karşılık metodolojisi yeniden yapılandırılan veya sözleşme koşulları değiştirilen kredilere ilişkin BKZ ölçümünün gerektiği şekilde yapılmasını sağlamalıdır. Örnek olarak, yeniden yapılandırılan veya sözleşme değişikliğine uğrayan krediye ilişkin karşılık düzeyi borcun tahsil edebilirlik düzeyi ile uyumlu olmalıdır. Yeniden yapılandırma sonrasında

borçlunun kredi riskinde derhal düşüş olacağına varsayılması ihtiyatlı bir yaklaşım olmayacağı için, bu tür bir varsayımla yeniden yapılandırılan kredinin karşılık düzeyinin azaltılması sağlam delillerle desteklenmelidir. Bir borçlunun kredi riskinin azalması makul bir zaman aralığında gerçekleştirilen düzenli ödemeler sonrası mümkündür. Yeniden yapılandırma veya sözleşme koşullarının değiştirilmesi kapsamında borçlunun sadece faiz ödemelerini gerçekleştirmesi anaparanın tümüyle tahsil edilebileceğini göstermeyebilir. Bunlara ek olarak, ödemelerde gecikme olması kredi riskinin arttığını gösterir ve BKZ'nin dikkatli bir şekilde yeniden değerlendirilmesini gerektirir.

(b) Karşılık metodolojisi, “satın alındığında veya oluşturulduğunda kredi değer düşüklüğü bulunan finansal varlıklar” için uygun şekilde tespitini ve muhasebeleştirilmesini sağlamalıdır. Bu tür kredilere ilişkin nakit akışı tahminleri her raporlama döneminde gözden geçirilmeli ve gerektiğinde güncellenmelidir. Bu kapsamda yapılan güncellemeler, uygun biçimde desteklenmeli ve belgelendirilerek üst düzey yönetim tarafından onaylanmalıdır.

İlke 3 - Kredi riski derecelendirme süreci ve gruplama

Bankalar, benzer kredi riski özelliği taşıyan kredileri gruplamaya yönelik bir kredi riski derecelendirme sürecine sahip olmalıdır.

Kredi riski derecelendirme süreci

20. Kredi riski değerlendirme sürecinin bir parçası olarak, kredilerin kalitesinin izlenmesine yönelik kapsamlı süreçler ve bilgi sistemleri oluşturulmalıdır. Söz konusu süreç ve sistemler, kredilerin uygun şekilde izlenmesi ve yeterli düzeyde BKZ karşılığı ayrılmasını teminen, kredi riskinin düzeyinin, yapısının ve unsurlarının zaman içindeki değişimlerini tespit edebilen, etkin bir kredi riski derecelendirme sürecini de içermelidir.
21. Kredi riski derecelendirme süreci, bağımsız bir gözden geçirme fonksiyonu içermelidir. Kredilerin derecelendirilmesi ve bunların güncellenmesi bağımsız gözden geçirme fonksiyonunun değerlendirmesine tabi olmalıdır.
22. İlk kayda alınma tarihindeki kredi riski derecesinin belirlenmesinde, ürün türü, sözleşme şartları, teminat türü ve tutarı, borçlunun özellikleri veya faaliyette bulunulan bölge gibi unsurlar dikkate alınabilir.
23. Kredi veya grup bazında yapılan değerlendirmeler sonucunda verilmiş olan kredi riski dereceleri güncellenirken sektörel görünüm, büyüme oranları, müşteriye ilişkin beklentiler, ekonomik tahminler (faiz oranları, işsizlik oranları, emtia fiyatları gibi) veya tahsisten sonra ortaya çıkan olumsuzluklar gibi unsurlardaki değişimler dikkate alınabilir.
24. Etkin bir kredi derecelendirme sistemi, kredi riskindeki değişikliklerin değerlendirilmesinde kredi riskinde önemli artış olan kredilerin yanı sıra kredi riski zararı gerçekleşmiş veya borçlusunun kredi değerliliği bozulmuş tüm kredileri dikkate almalıdır. Bu kapsamda, kredi riski derecelendirme sistemi kredi riskindeki kaymaları ve önemli artışları belirleme imkânı vermelidir.
25. Kredi riski derecelendirme sisteminin bileşenlerinin oluşturulmasında, her bir kredi riski derecesi açıkça tanımlanmalı ve sistemin oluşturulmasından, uygulanmasından, dönemsel testlerin yapılmasından ve model onayından sorumlu kişiler belirlenmelidir.
26. Kredi riski dereceleri yeni bir bilginin ortaya çıkması veya kredi riskine ilişkin bankanın beklentilerinin değişmesi halinde gözden geçirilmelidir. Kredi riski dereceleri azami üçer aylık dönemler itibarıyla gözden geçirilerek doğru ve güncel olmaları sağlanmalıdır.

Ortak kredi riski özelliklerine göre gruplama

27. Kredi riskinde oluşan değişimlerin BKZ üzerindeki etkilerinin değerlendirilebilmesini sağlayacak şekilde, ortak risk özelliklerine sahip gruplar oluşturulmalıdır. Gruplandırmaya ilişkin metodoloji (ürün türü, sözleşme koşulları, sektör/piyasa bölümlemesi, coğrafi bölge, yaşlandırma gibi) belgelendirilerek gözden geçirilmeli ve üst düzey yönetimin onayına tabi olmalıdır.
28. Ortak kredi riski özelliklerine sahip krediler, riskteki değişimin kredi riskini etkileyen unsurlardaki değişime duyarlılığını yansıtacak şekilde gruplandırılmalıdır. Kredilerin gruplandırılmasında, makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere geleceğe yönelik bilgiler dikkate alınmalıdır.
29. Kredilerin gruplandırılması, grubun performansının belirli kredilerde oluşan kredi riskindeki artışların gizlenmesine yol açacak şekilde yapılmamalıdır.
30. Süreçlerin güvenilirliği kredilerin ilk gruplandırılması aşamasında sağlanmalı ve müteakiben, yeni bir bilginin ortaya çıkması veya bankanın kredi riskine ilişkin beklentisindeki değişimin kalıcı nitelikte düzeltmeyi gerektirmesi halinde, gruplar yeniden değerlendirilmeli ve krediler uygun gruplara alınmalıdır. Kredilerin uygun gruplara aktarılması hususunda ortaya çıkabilecek zamanlama kısıtlarının bulunması halinde, bu Rehberin izleyen paragraflarında açıklanan geçici düzeltmeler kullanılabilir.

Geçici düzeltmeler

31. Geçici düzeltmeler, kredi riski derecelendirme ve modelleme sürecinde, mevcut veya beklenen risk unsurlarının dikkate alınmadığının tespit edildiği durumlarda yapılan geçici karşılık ayarlamalarıdır. Bu tür düzeltmeler, geçici durumlarda veya yeni bir bilginin mevcut kredi riski derecelendirme sistemine dâhil edilmesi veya kredilerin risk gruplarında değişiklik yapılması konularında zaman kısıtı bulunması ya da bir grup içinde yer alan kredilerin risk unsurlarına modelin ilk oluşturulması aşamasında beklenen tepkileri vermemesi gibi durumlarda yalnızca geçici bir çözüm olarak kullanılmalıdır.
32. Geçici düzeltmeler, önemli ölçüde kanaat kullanılmasını gerektirdiğinden yanlı bir yaklaşıma neden olabilir. Bu düzeltmeler ileriye dönük tahminlerle tutarlı olmalı, belgelendirilmeli ve uygun kurumsal yönetim süreçlerine tabi tutulmalıdır.
33. Düzeltmenin, yeni bir risk unsurunun ortaya çıkması gibi geçici olması beklenmeyen nedenlerle yapılması halinde, metodoloji en kısa sürede yeni unsurları içerecek şekilde güncellenmelidir.

İlke 4 – BKZ karşılıklarının yeterliliği

Bankanın hesapladığı toplam karşılık tutarı, karşılıkların kredi veya grup bazında belirlenmesinden bağımsız olarak, yeterli düzeyde ve TFRS 9 ile uyumlu olmalıdır.

34. Bankalarca, BKZ karşılıklarının TFRS 9'a uygun şekilde ve yeterli düzeyde hesaplanmasını sağlamak amacıyla güvenilir kredi riski metodolojileri uygulanmalıdır.
35. Ayrılması gereken karşılıkların yeterliliğinin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi, raporlama tarihi itibarıyla bir kredinin veya kredi grubunun vade sonuna kadar olan nakit akışlarının tahsilatını etkileyebilecek ilgili faktörlerin ve beklentilerin dikkate alınmasını gerektirir. Geçmiş ve güncel verilere ilave olarak, kredilerin TFRS 9'a uygun şekilde değerlendirilmesini sağlayacak, makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere, geleceğe yönelik makul ve desteklenebilir veriler dikkate alınmalıdır.

36. Kredi bazında ve grup bazında değerlendirmeler, BKZ için karşılık hesaplanmasının temelini oluşturmakta olup; her halükarda kullanılan yaklaşım TFRS 9 ile tutarlı olmalı ve ayrılması gereken toplam karşılık tutarı konusunda birbirinden önemli ölçüde farklı sonuçlar üretmemelidir.
37. BKZ'nin değerlendirilmesi konusunda kullanılan yaklaşım, bankanın kredi riski yönetimi ile uyumlu olmalıdır. BKZ değerlendirmelerinin kredi veya grup bazında yapılması BKZ'nin gecikmeli olarak tespit edilmesine yol açmamalıdır. Bankanın kredi riski yönetim sistemlerinin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak, makroekonomik tahminler de dâhil olmak üzere geleceğe yönelik bilgilerin kredi bazında uygulanmasının analizlerin sağlıklı şekilde yapılmasını engellemesi durumunda, grup bazında değerlendirme tercih edilebilir.
38. Kredi bazında yapılan BKZ tahminlerinde, kredinin tahsil kabiliyetini ve kredi riskini etkileyen, makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere, makul ve desteklenebilir geleceğe yönelik tüm bilgiler dikkate alınmalı ve bu bilgilerin BKZ hesaplamasına ne şekilde yansıtıldığı banka tarafından belgelendirilmelidir.
39. Kredi bazında değerlendirme yapılırken geleceğe yönelik bilgilerin yeterince dikkate alınmadığı durumlarda, bu bilgilerin etkisinin tahmin edilmesi amacıyla benzer kredi riski özellikleri taşıyan krediler gruplandırılabilir.
40. Bankanın karşılık ayırma yöntemi, daha önce dikkate alınmayan ve raporlama tarihi itibarıyla BKZ'yi etkileyen olay veya durumları kapsamıyorsa veya kısmen kapsamıyorsa geçici düzeltmelerin yapılması gerekli olabilir. Ancak, düzeltme gerekliliği, daha önce bankanın karşılık ayırma yöntemine dâhil edilmemiş olan yeni bir risk faktörünün ortaya çıkması gibi geçici nitelik arz etmeyen bir durumdan kaynaklanıyorsa, uygulanan yöntem bu faktörü kapsayacak şekilde ivedilikle güncellenmelidir.

İlke 5 – BKZ model validasyonu

Bankanın BKZ hesaplamalarını değerlendirmek ve ölçmek için uygun modellerin kullanılmasına yönelik politika ve süreçleri olmalıdır.

41. Modeller, BKZ'nin kredi ve grup bazında değerlendirilmesi ve ölçülmesi sürecinde kredi derecelendirmesi, kredi riskinin belirlenmesi, BKZ karşılıklarının ölçülmesi, stres testi ve sermaye tahsisi gibi konularda kullanılabilir. BKZ modelleri, borçluya ilişkin değişimler ile makroekonomik faktörler de dâhil, TO, THK, risk tutarı, teminat tutarı, TO kaymaları ve borçluya ilişkin olarak bankaca belirlenen kredi riski derecelerindeki değişimler gibi kredi riski ile ilgili geçmiş, güncel, makul ve desteklenebilir geleceğe yönelik bilgilerdeki değişimlerin etkisini dikkate almalıdır.
42. İlgili tüm risk bileşenlerinin tahminini de içerecek şekilde, modele dayalı derecelendirme sistem ve süreçlerinin doğruluğunun ve tutarlılığının validasyonu için model kullanımının başlangıcında ve devamında, güvenilir politikalar ve süreçler bulunmalıdır. Modelin ilk oluşturulması ve sonrasında önemli değişiklikler yapılması da dahil olmak üzere, kullanım amacına uygunluğu bakımından düzenli olarak validasyonu yapılmalıdır.
43. Model validasyonu asgari olarak aşağıdaki unsurları içermelidir:
  - a) Model validasyonuna ilişkin görev ve sorumluluklar açıkça tanımlanmalı ve gerekli uzmanlığa sahip personel tarafından gerçekleştirilmelidir. Modelin doğrulanması ve onaylanması, model geliştirme sürecinden bağımsız olarak, gerekli tecrübe ve uzmanlığa sahip personel tarafından yapılmalıdır. Model validasyonunun bulgu ve sonuçları banka içi ilgili yönetim birimlerine gecikmeksizin raporlanmalıdır. Model validasyonunun banka

dışından destek hizmeti alımı yoluyla sağlanması durumunda, model validasyonunun etkinliğine ve üçüncü tarafça sağlanan validasyon hizmetinin bu Rehberde yer verilen ilkelere uygunluğunun sürdürülmesine ilişkin sorumluluk bankaya aittir.

b) Model validasyonu kapsam ve metodolojisi, modelin güvenilirliği, tutarlılığı ve doğruluğu yanında, modelin uygulandığı kredi veya kredi gruplarına uygunluğuna ilişkin sistematik bir değerlendirme süreci içermelidir. Etkin bir model doğrulama ve onay süreci, modelin potansiyel kısıtlarının zamanında tanımlanmasını mümkün kılmalıdır. Modelin validasyonu model girdilerinin, tasarımının, çıktılarının/performansının incelemesini içermelidir.

- **Girdiler** - Bankalar, model girdileri olarak kullanılan verilere (geçmiş, güncel ve geleceğe yönelik bilgiler) ilişkin kalite ve güvenilirlik standartları oluşturmalıdır. BKZ karşılıklarını tahmin etmek için kullanılan veriler, portföyler ile uyumlu ve mümkün olduğunca doğru, güvenilir ve eksiksiz olmalı ve tahminlerde sapmalara yol açacak istisnalar içermemelidir. Model validasyonu, kullanılan verilerin bu standartlara uygunluğu konusunda güvence sağlamalıdır.

- **Tasarım** - Model validasyonu, model tasarımının temel aldığı teorinin kavramsal olarak güvenilirliğini, bilinirliğini ve amaca uygunluğunu değerlendirmelidir. Ayrıca, model validasyonu, risk unsurları bazında ve modelin genelinde, geleceğe yönelik bir bakışla, modelin ekonomik veya kredi ortamındaki değişiklikler ile borçluya ilişkin değişiklikleri ne düzeyde dikkate alabildiğini değerlendirmelidir.

- **Çıktı/performans** - Banka yeterli model performansı için standartlar oluşturmalıdır. Performans eşliğinin önemli derecede aşılması durumunda, modelin yeniden düzenlenmesi veya geliştirilmesine yönelik önlemler alınmalıdır.

c) Model validasyonuna ilişkin belgelendirme, modelin validasyon süreci ile validasyon metodolojisi ve araçlarındaki değişiklikleri, kullanılan veri aralığını, sonuçları ve gerektiğinde alınan iyileştirici önlemleri de içerecek şekilde oluşturulmalıdır. Belgelendirme düzenli olarak gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir.

ç) Model validasyonunun etkinliği ve model oluşturma sürecinden bağımsızlığı, banka içi veya banka dışı bağımsız taraflarca düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Gözden geçirmeye ilişkin tespitler gecikmeksizin banka üst düzey yönetimine ve denetim komitesine bildirilmelidir.

İlke 6 –Uzman görüşü

BKZ'nin ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde uzman görüşlerinin kullanılması kritik öneme sahiptir. Özellikle makul ve desteklenebilir geleceğe yönelik tahminlerin (makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere) doğru yorumlanmasında uzman görüşleri kullanılmalıdır.

44. Bankalar, BKZ'nin doğru hesaplanması ve zamanında dikkate alınabilmesi için gerekli sistemlere sahip olmalıdır. Tarihsel zarar deneyimi veya cari olayların etkisi kredi riskini tam olarak yansıtmayabilmektedir. Bu kapsamda, geleceğe yönelik makul ve desteklenebilir tüm verilerin (makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere) beklenen etkileri BKZ hesaplamalarına uzman görüşleri kullanılarak dâhil edilmelidir. Uzman görüşü

kullanımı bankaların kredi riski belgelerinde yer almalı ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

45. Tarihsel veri, kredi riski faktörlerinin tespitinde kullanılan trendlerin ve korelasyonların belirlenmesinde faydalı olabilmektedir. Ancak, BKZ tahminleri geleceğe yönelik olay ve şartların bu faktörler üzerindeki etkilerini de dikkate almalıdır. BKZ tahminleri söz konusu etkilerden dolayı gerçekleşecek nakit akışlarındaki kayıpları yansıtmalıdır.
46. BKZ hesaplama süreciyle ilişkilendirilen geleceğe yönelik verinin belirli kredi riski faktörleriyle bağlantılı olduğunun bankalarca gösterilmesi gerekmektedir. Kredi riski faktörleriyle olan sözkonusu bağlantının istatistiksel olarak gösterilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, kredi bazında veya grup olarak uygun düzeyde karşılık ayrılmasında uzman görüşünün kullanımı önem arz etmektedir. Geleceğe yönelik bir faktörün ilişkili olduğunun belirlendiği ancak kredi veya grup bazında hesaplamalara dâhil edilmediği durumlarda geçici düzeltmeler yapılması gerekebilir.
47. Farklı portföylere ilişkin kredi riski faktörlerini aynı şekilde etkileyen makroekonomik tahmin ve diğer bilgiler, söz konusu portföylere tutarlı bir şekilde uygulanmalıdır. Ayrıca, BKZ hesaplamasında, kredi döngüsünün hangi aşamasında bulunduğunu belirlemek üzere uzman görüşü kullanılmalıdır.
48. Bankalar sermaye yeterliliği hesaplaması ve risk yönetimi amacıyla üretilen geleceğe yönelik tahminlerden BKZ tahmini esnasında da faydalanmalıdır.

İlke 7 – Ortak Süreçler, Sistemler, Araçlar ve Veriler

Bankaların, kredi riskini değerlendirmeye ve beklenen kredi zararlarını hesaplamaya yönelik ortak sistemler, araçlar ve verilere dayanan sağlıklı bir kredi riski değerlendirme ve ölçme sürecine sahip olmaları gerekir.

49. Bankaların kredi riskini değerlendirmek, muhasebe amaçlı beklenen kredi zararlarını ölçmek ve sermaye yeterliliğine ilişkin beklenen kayıplarını belirlemek için mümkün olduğu ölçüde ortak süreçleri, sistemleri, araçları ve verileri kullanmaları gerekir. Bu ortak süreçler, sistemler, araçlar ve veriler; kredi riski derecelendirme sistemlerini, tahmini temerrüt olasılıklarını, gecikme gün sayısını, kredi teminat oranlarını, tarihsel kayıp oranlarını, ürün türünü, ödeme planını, ön ödeme şartlarını, sektörü, coğrafi konumu, yaşlandırma ve teminat türü bilgilerini içerebilir.
50. Kredi riski uygulamaları, bankanın kredilendirme faaliyetlerindeki değişime göre sistemlerin güncelliğinin temini amacıyla, ilgili verilerin tamamı dikkate alınarak düzenli bir şekilde gözden geçirilmelidir.
51. Beklenen kredi zararı tahminlerine, kredi riskinde meydana gelen değişikliklere ve kredilerde yaşanan fiili zararlara ilişkin bilgilerin paylaşılmasını sağlamak üzere, bankanın kredi riski uzmanları, muhasebe ve yasal raporlama personeli ile kredi tahsis personeli arasında banka bünyesinde uygun iletişim kanalları oluşturulmalıdır.
52. Bankanın kredi riski izleme sistemi, kredi riskinde meydana gelen değişikliklerin etkisini değerlendirirken yalnızca kredi riskinde önemli artış yaşayarak değer kaybına uğramış olanları değil, tüm kredileri içerecek şekilde tasarlanmalıdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

BKZ Muhasebesine İlişkin Diğer Hususlar

53. Rehberin bu bölümünde TFRS 9’da yer alan 1) 12 aylık beklenen kredi zararına eşit zarar karşılığı tutarı, 2) kredi riskinde önemli artışların değerlendirilmesi ve 3) kolaylaştırıcı uygulamaların kullanımı hususlarında Kurumun beklentilerine ilişkin ilave açıklamalara yer verilmektedir. Aşağıda yer alan açıklamaların yukarıda yer verilen ilkeler ile birlikte esas alınması gerekmektedir.

12 Aylık Beklenen Kredi Zararına Eşit Zarar Karşılığı Tutarı

54. TFRS 9’un 5.5.5 numaralı paragrafında “*raporlama tarihinde, bir finansal araçtaki kredi riskinde ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli derecede artış meydana gelmemiş olması durumunda işletme söz konusu finansal araca ilişkin zarar karşılığını 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşit bir tutardan ölçer.*” ifadesine yer verilmektedir. Bu kapsamda, tüm kredi tutarları için daima BKZ hesaplanması esas olup, hiç karşılık ayrılmamasının istisnai olması beklenmektedir. Zira BKZ tahminleri, bir kredi zararının gerçekleşeceği ihtimalini daima yansıtan olasılık ağırlıklı bir tutarı ihtiva eder.

55. 12 aylık BKZ’nin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde bankalarca kredi riskindeki değişikliklerin zamanında tespit edilmesini sağlayacak şekilde aktif bir yaklaşım sergilenmesi beklenmektedir. 12 aylık BKZ tutarına ve zamanlamasına ilişkin tahminler, bu Rehberde yer verilen 6. İlkeye uygun olarak üst düzey yönetimin uzman görüşüne ve değerlendirmesine dayanmalı ve tarafsız ve olasılık ağırlıklı BKZ’yi yansıtmalıdır.

56. TFRS 9, 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşit tutarı, “*ömür boyu beklenen kredi zararlarının, raporlama tarihinden sonraki 12 ay içinde finansal araca ilişkin gerçekleşmesi mümkün temerrüt hallerinden kaynaklanan beklenen kredi zararlarını temsil eden kısmı*” olarak tanımlamaktadır¹. 12 aylık beklenen kredi zararlarına eşit tutarın, sadece gelecek 12 ayda beklenen zararları değil, 12 ay içerisinde gerçekleşebilecek zarar olayları nedeniyle, bir kredinin veya kredi grubunun ömrü boyunca beklenen nakit açıklarını kapsadığı dikkate alınmalıdır. Bir kredinin ömür boyu BKZ hesaplaması kapsamına alınmasını değerlendirmek için, kredinin beklenen ömrü boyunca temerrüt etme riskindeki değişim göz önünde bulundurulmalıdır. TFRS 9’da, bu değerlendirmeyi yapmak için bazı durumlarda gelecek 12 ayda temerrüt etme riskindeki değişimin kullanılmasına izin verilmektedir. Ancak, bu yaklaşımın her duruma uygun olmayabileceği göz önünde bulundurularak, TFRS 9’un B5.5.14 numaralı paragrafında yer verilen esaslar dikkate alınmalıdır.

57. TFRS 9 doğrudan bir temerrüt tanımı vermemekle birlikte, kredi risk yönetiminde kullanılan ile tutarlı bir şekilde temerrüt tanımı yapılmasını gerektirmektedir. TFRS 9’un B5.5.37 paragrafında, temerrüdün en geç 90 gün gecikme ile meydana geleceğine dair aksi ispat edilebilir bir ön kabul bulunmaktadır. Muhasebe amaçlı kullanılan temerrüt tanımının 23/10/2015 tarihli ve 29511 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar ile Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ’de yer verilen temerrüt tanımını dikkate alması beklenmektedir. Bahse konu Tebliğ’in EK-2’sinin (29) numaralı paragrafında; “*Aşağıda belirtilen iki durumdan en az birinin gerçekleşmesi halinde borçlunun temerrüt ettiği kabul edilir:*

a) Teminatlara başvurulmaksızın borçlunun bankaya veya konsolide edilen finansal kuruluş niteliğindeki bağlı ortaklıklarından birine olan borçlarını tamamen ödeyemeyeceğine banka tarafından kanaat getirilmesi,

¹ Bakınız TFRS 9, Ek A, Tanımlanan Terimler

b) Borçlunun bankaya ve konsolide edilen finansal kuruluş niteliğindeki bağlı ortaklıklarından birine olan önemli tutardaki yükümlülüklerini ifa etmede 90 günden fazla gecikmesi.”

hükmüne yer verilmektedir. Söz konusu temerrüt tanımının (b) paragrafında yer alan koşul, TFRS 9’un B5.5.37 paragrafında belirtilen temerrüdün en geç 90 gün gecikme ile meydana geleceğine ilişkin aksi ispat edilebilir ön kabule karşılık gelmektedir.

58. Yukarıda yer verilen tanıma göre, temerrüt, (a) ve (b) bentlerindeki koşullardan birinin veya ikisinin birden gerçekleşmesi durumunda meydana gelir. Bu kapsamda, borçlunun yükümlülüğünü yerine getirememesine ilişkin (a)’da belirtilen koşul, kredinin 90 günlük gecikmeye düşmesine ilişkin (b)’de yer verilen kriterden önce temerrüdün tespit edilebilmesine olanak sağlar. Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ve Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar ile Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ’de yükümlülüklerin yerine getirilememesinin belirtileri olarak sunulan hususlar, nakit akışlarında kayba yol açacak olan, yükümlülüğün yerine getirilmemesi olaylarının zamanında saptanmasını sağlayacak şekilde uygulanmalıdır.
59. 12 aylık BKZ’nin tahmin edilmesinde, kredi riskini etkileyen makroekonomik faktörler dâhil geleceğe yönelik makul ve destelenebilir bilgiler dikkate alınması önemlidir. Bir banka, kredi riski değerlendirmesini etkileyebilecek niteliksel ve niceliksel bilgileri uzman görüşüne dayanan kredi değerlendirmesinde dikkate almalıdır. TFRS 9, 12 aylık BKZ hesaplamasında gerekli veriler için gereğinden fazla bir araştırma yapılmasını gerektirmemekle birlikte, beklenen kredi zararı tahminini etkileyebilecek her türlü bilgi dikkate alınmalı ve makul bir şekilde edinilebilen önemli bilgiler hesaplamanın dışında tutulmamalıdır.
60. Kullanıldığında yüksek kredi riski taşıyan ve karşılıkları da başlangıçta 12 aylık BKZ kapsamında hesaplanan krediler, kredi riskinde önemli artış olduğunda ömür boyu zarar hesaplamasına zamanında geçiş için yakından takip edilmelidir. Bankanın yüksek riskli kredi kullandırılmasına izin veren politikalarının bulunması halinde, bu politika ve buna ilişkin kurumsal yönetim süreci iyi bir şekilde belgelendirilmeli, güvenilir kredi tahsis uygulamalarına bağlı kalınmalı ve buna uygun güvenilir kredi riski yönetim teknikleri kullanılmalıdır.
61. 12 aylık BKZ ölçümü kredi veya grup bazında yapılabilir. TFRS 9’un BKZ esasları kredi riskindeki değişim dikkate alınarak güvenilir bir şekilde uygulanmalı, kredi veya grup bazında ömür boyu BKZ ölçümüne geçiş öncesinde kredi riskindeki artışlar tespit edilerek gerekli ilave karşılık ayrılmalıdır.
62. Kredi riskindeki artış önemli olarak değerlendirilmese dahi, banka 12 aylık BKZ tahminini kredi riskinde meydana gelen değişikliklere uyarlamalıdır.
63. BKZ değerlendirmesinin grup bazında yapılması halinde, grupta yer alan bazı kredilerin özelliklerinin detay düzeyde ve farklı bir alt gruplandırma gerektirdiğinin tespit edilmesi durumunda, bunlar alt gruplara ayrılmalı ve 12 aylık BKZ’nin ölçümü her bir alt grup için güncellenmeli veya geçici durumların söz konusu olması halinde geçici düzeltmeler uygulanmalıdır.
64. Krediler, kredi riskindeki önemli artışın zamanında belirlenmesini engelleyecek şekilde gruplanmamalıdır.

Kredi Riskinde Önemli Artışın Değerlendirilmesi

65. TFRS 9'un 5.5.4 paragrafında "*Değer düşüklüğü hükümlerinin amacı, ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana kredi riskinde önemli artışlar olan tüm finansal araçlar için - bireysel ya da toplu olarak - makul ve ileriye yönelik olanlar da dâhil desteklenebilir tüm bilgiler dikkate alınarak ömür boyu beklenen kredi zararlarının finansal tablolara alınmasıdır.*" ifadesine yer verilmektedir.
66. Bu yaklaşım, karşı tarafın kredi değerliliği ve dolayısıyla ilk muhasebeleştirirmedeki beklenen kredi zararının kredinin *o tarihteki* fiyatlamasında dikkate alındığı varsayımına dayanmaktadır. Kredinin kullanıldığı tarihte belirlenen faiz oranının (fiyatlamasının) ilk muhasebeleştirme tarihinden sonra kredi riskinde meydana gelen artışı karşılamayabileceği dikkate alınarak *kredi riskinde önemli ölçüde artış* olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu artışın gerçekleşmesi durumunda *ömür boyu BKZ'nin* ölçülmesi gerekmektedir.
67. Kredi riskinde önemli ölçüde artış olup olmadığının değerlendirilmesi ve buna göre 12 aylık veya ömür boyu BKZ'nin sağlıklı bir şekilde hesaplanabilmesi için bankaların kurumsal yönetim ve iç sistemlerini bu Rehberde yer verilen ilkelere uygun şekilde oluşturmaları veya uygun hale getirmeleri gerekmektedir. Konsolide edilen bir grup içindeki benzer nitelik ve ölçekteki ortaklıklarda benimsenen yaklaşımın tutarlığının sağlanmasına dikkate edilir. Bu çerçevede farklı ülkelere ve sektörlerle ilişkin ekonomik tahminlerin ana ortaklık bankanın üst düzey yönetimi tarafından gözden geçirilmesi ve onaylanması, ayrıca tahminlerin oluşturulmasında yer alan süreçler, kontroller ve varsayımlar ile tüm bunların BKZ ile olan ilişkisinin grup içinde tutarlılık göstermesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan, tutarlılık gereksinimi, uygulamanın tüm grup seviyesinde tamamen aynı olması şeklinde yorumlanmamalıdır. Tutarlık gösteren bir sistemde, eldeki mevcut bilgilere ve koşullara bağlı olarak ürünler ve ülkeler arasında farklılıklar ortaya çıkması mümkün olmakla birlikte, bu farklılıkların, gerekçeli bir şekilde belgelendirilmesi gerekir.
68. Bankalar, kredinin ilk kayda alınma sonrasında kredi riskinde önemli ölçüde artış olup olmadığının zamanında ve bütünsel şekilde ortaya konulmasına ve bu durumun varlığı halinde, TFRS 9'un değer düşüklüğüne ilişkin gereksinimlerine uygun şekilde, kredi bazında veya benzer risk özelliklerine sahip kredi grupları bazında ömür boyu BKZ'nin ölçümüne imkân verecek süreçlere sahip olmalıdır.
69. TFRS 9'un 5.5.17 numaralı paragrafında belirtildiği üzere, kredinin ilk kayda alınış tarihinden itibaren kredi riskinde önemli ölçüde artış olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken bilgilerin kapsamı çok geniştir. Bu konuda, genel olarak, borçluya özgü stratejik, operasyonel ve diğer özelliklerin yanı sıra makroekonomik koşullar ile borçlu veya ortak kredi riski özelliklerine sahip borçlu grubuna ilişkin sektör ve coğrafi bölgeye ilişkin bilgilerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Temel husus, mevcut koşullar ile geçmişe ilişkin bilgilerin yanı sıra aşırı maliyet ve çabaya katlanılmadan elde edilebilen tüm makul ve desteklenebilir geleceğe yönelik bilgilerin dikkate alınmasıdır.
70. TFRS 9'a uygun olarak karşılıkların zamanında ayrılabilmesi için bankaların;
- a) Kredi riskinin temel belirleyicilerine ilişkin verilerini ve tahminlerini bir araya getirmeleri ve
  - b) Bu veri ve tahminleri kullanarak her bir kredi veya portföyündeki kredi riskini sayısallaştırabilmeleri gerekecektir.
71. TFRS 9'un B5.5.2 numaralı paragrafında, ömür boyu beklenen kredi zararlarının genellikle finansal aracın vadesi geçmeden önce finansal tablolara alınmasının beklendiği ve finansal aracın vadesi geçmeden veya gecikmeye neden olan borçluya özgü diğer faktörler (örneğin

sözleşme koşullarında değişiklik ve yeniden yapılandırma) ortaya çıkmadan önce kredi riskinin önemli ölçüde arttığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, bankalarca yapılan analizlerde, kredi zararlarına sebep olan unsurların temerrüde ilişkin nesnel bir göstergenin gerçekleşmesinden uzun zaman önce ortaya çıkmaya başladığı hususunun dikkate alınması önem arz etmektedir. Bunun yanında, bankaların, temerrüt verilerinin genellikle geriye dönük olduğunu ve bu çerçevede BKZ yaklaşımının uygulanmasında sadece temerrüt verilerinin dikkate alınmasının nadir durumlarda yeterli olacağını da göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Örneğin, tüketici kredileri için makroekonomik koşullarda veya borçluya özgü olarak ortaya çıkan olumsuz gelişmeler, temerrüt halinin ortaya çıkması öncesinde kredi riskinde önemli ölçüde artışa işaret edebilecektir.

72. Bu nedenle, TFRS 9'un amacının sağlıklı bir şekilde karşılanabilmesi için, makroekonomik faktörler ile borçluya özgü durumlar ile kredi riskinin düzeyi arasındaki bağlantının, bankalarca makul ve desteklenebilir bilgilere dayalı olarak dikkate alınması gerekmektedir. Bu amaçla, bankalar en uygun kredi riski belirleyicilerinin tanımlanmasına olanak verecek tarihsel ve güncel verilerin detaylı analizinin yapılması ile birlikte, kredi riski unsurlarını etkilemesi muhtemel mevcut ve tahmini koşulların, beklenen nakit açıklarının ve dolayısıyla zarar beklentilerinin de analizlere dâhil edilmesini sağlamalıdır.
73. Bankalar, bu tür analizleri kredi kartları gibi bireysel olarak düşük bakiye arz eden kredi portföylerinin yanında, büyük tutarlı krediler için de gerçekleştirmelidirler. Örnek olarak, büyük tutarlı bir ticari gayrimenkul kredisi için, farklı ülkelerdeki ticari emlak piyasasının genel makroekonomik koşullara olan duyarlılığı dikkate alınmalı ve kredi riskinde önemli artış olup olmadığının tespiti amacıyla, faiz oranları veya boş gayrimenkul oranları gibi veriler değerlendirilmelidir.
74. Bankaların, farklı kredi türleri için kredi riskinde "önemli" bir artış olduğunu gösteren unsurların neler olduğunu, bu tespite yol açan kriterleri de içerecek şekilde gösteren politikaları bulunmalıdır. Bu kriterler ve bunlara ilişkin yaklaşım ve tanımların uygun görülme nedenleri finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır. TFRS 9'un 5.5.9 paragrafı, kredi riskinde kaydedilen önemli artışların değerlendirilmesi sırasında "*beklenen kredi zararı tutarındaki değişiklik yerine, finansal aracın beklenen ömrü boyunca temerrüt riskinde meydana gelen değişikliğin*" esas alınmasını gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle, bu değerlendirmenin temerrüt riskine göre yapılması, beklenen kredi zararının esas alınmaması gerekmektedir (örnek olarak, teminat ve garanti gibi kredi riski azaltıcıların etkileri dikkate alınmamalıdır).
75. Kredi riskinde önemli artış olup olmadığının tespit edilmesine yönelik yaklaşımlar geliştirilirken, TFRS 9'un B5.5.17 (a-p) paragrafında yer verilen on altı göstergenin her biri, değerlendirmeye konu edilen kredi ile ilgisi ölçüsünde dikkate alınmalı ve ilave olarak dikkate alınması gereken bilgiler bulunup bulunmadığı değerlendirilmelidir. Bu göstergelerin bir kısmının kullanımı belirli bir finansal varlık türünün kredi riskinde önemli bir artış olup olmadığının değerlendirilmesi açısından, diğer göstergelere göre daha uygun olacağından, TFRS 9'da yer alan bahse konu göstergeler gerek TFRS 9 gerekse de bu Rehber açısından bir "kontrol listesi" olarak görülmemelidir. Bankalar, kredi riskindeki önemli artış konusunu özellikle bir finansal aracın üçüncü aşamaya geçmesi beklenen durumlarla sınırlandırmamalıdır. Aksine, finansal varlıkların değer düşüklüğüne uğrayacağına dair herhangi bir kanıt olmadan da borçlunun kredi riskinde önemli bir artış olabilir. Diğer taraftan kredi riskinin önemli ölçüde artması da, her zaman temerrüdün muhtemel olduğu anlamına gelmez; sadece ilk kayda alınma tarihindeki duruma göre temerrüt olasılığının arttığını gösterir. TFRS 9'un beklenen zarar modelinin simetrik olması

(çift yönlü işlemesi) da bu hususa işaret etmektedir: Finansal varlık ikinci aşamaya (ömür boyu beklenen zarar) alınabilir ancak, daha sonra kredi riskinde önemli artış eşiği aşılmazsa, birinci aşamaya (12 aylık beklenen zarar) geri alınması mümkündür.

76. Bankalar, kredi riskinde önemli artışların belirlenmesinde aşağıda verilen göstergeleri, sadece bunlarla sınırlı kalmayarak dikkate almalıdır:

(a) Borçlunun kredi riskinin, kredinin finansal tablolara ilk alınma tarihi sonrasında yükselmiş olması nedeniyle, borçluya raporlama tarihi itibarıyla aynı kredi kullanılmış olsaydı kredinin fiyatının halihazırdaki fiyatının üzerinde olacağı şeklinde bir değerlendirmenin banka üst düzey yönetimince yapılıyor olması,

(b) Benzer kredi değerliliğine sahip borçluların kredilerinin, finansal tablolara ilk alınma tarihi sonrasında kredi riskinde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak banka üst düzey yönetimince alınan karar uyarınca, yeni kullanılan krediler için teminatların ve/veya sözleşmenin bağlayıcılığının artırılması,

(c) Borçlunun kredi derecesinin ilgili bankanın kredi derecelendirme sistemi çerçevesinde düşürülmesi veya ilgili banka tarafından dikkate alınmıyorsa Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik kapsamında Kurulca yetkilendirilen veya doğrudan tanınan bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından verilen kredi derecesinin düşürülmesi,

(d) Kredi bazında takip edilen canlı kredilere ilişkin olarak banka içinde yapılan değerlendirme neticesinde, kredi kalitesinin kredinin finansal tablolara ilk alınma tarihine kıyasla daha düşük olduğu sonucuna varılması,

(e) Bireysel borçluya (veya borçlu grubuna) ilişkin kredi riski belirleyicilerinin (gelecekteki nakit akışları gibi) bozulma göstermesi,

(f) Finansal güçlükler nedeniyle yeniden yapılandırma beklentisinin olması.

77. Yukarıda belirtilenlere ilaveten, kredi riskinde önemli artış olup olmadığının değerlendirilmesinde aşağıda yer alan daha genel hususlar da dikkate alınmalıdır:

(a) Belirli bir borçluya veya borçlu grubuna ilişkin makroekonomik görünümün bozulması. Makroekonomik değerlendirmeler ülke, firma, hane halkı ve diğer borçlu tiplerine ilişkin hususları içerecek şekilde yapılmalı, ayrıca, belirli bir ülke içindeki bölgesel ekonomik performans farklılıklarını da kapsamalıdır².

(b) Borçlunun faaliyet gösterdiği sektör veya endüstrilere yönelik beklentilerin bozulması.

78. Kredinin nitel özelliklerindeki küçük bir değişiklik temerrüt riskinde büyük bir artışın göstergesi olabileceğinden, kredi riskinin unsurlarının tespiti ve bu unsurlar ile kredi riski düzeyi arasındaki ilişkinin gösterilmesi büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, TFRS 9'un 5.5.9 paragrafı, kredinin ilk defa finansal tablolara alınma tarihi sonrasında kredi riskinde meydana gelen değişikliğin önem düzeyinin, ilk kayda alma sırasındaki temerrüt riskine bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, bir bankanın temerrüdün ortaya çıkma riskindeki değişikliklerin tespiti için TO'daki değişiklikleri kullanması durumunda, TFRS 9'un B5.5.11 numaralı paragrafı da dikkate alınmak suretiyle, TO'daki değişikliğin önemlilik düzeyi, ilk kayda alma tarihindeki TO'ya oranlanmak suretiyle (veya değişikliklerin oranı alınmak suretiyle) ifade edilebilir (örnek olarak, TO'daki değişiklik/ilk

² Makroekonomik faktörler de dâhil olmak üzere, ileriye dönük bilgilerin dikkate alınması konusunda ilave açıklama için bu Rehberin 6 numaralı ilkesine bakınız.

kayda alma tarihindeki TO). Diğer taraftan, bahse konu analiz kapsamında TO'daki değişikliğin genişliği de (örnek olarak, hesaplama tarihindeki TO ile kredinin ilk kayda alınma tarihindeki TO arasındaki fark) ayrıca dikkate alınmalıdır.

79. Kredi derecesindeki bir derecelik değişiklik sonucunda TO'da oluşacak değişiklik her zaman doğrusal olmayabileceğinden, bankaca yapılan değerlendirmelerde, not indiriminin kaç basamaklık bir kredi derecesi değişimini ifade ettiği ile yetinilmesi yeterli olmayacaktır (örnek olarak, BB notuna sahip beş yıldan uzun vadeli bir kredinin TO'su, BBB notuna sahip bir kredinin üç katıdır). Bunun yanında, bir derecelik değişimin önemi bankanın içsel derecelendirme sisteminin ve dolayısıyla her bir derece genişliğinin- ayrıntılılık düzeyine bağlı olacağından, bir kredinin veya kredi grubunun kredi riskindeki önemli artışın belirli bir bölüme özgü olmasının önüne geçilebilmesi amacıyla kredilerin bölümlere ayrılmasının uygun şekilde yapılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla, kredi riskinin uygun bir şekilde ayırt edilmesinin sağlanması amacıyla, bankalar içsel derecelendirme sisteminin yeterli sayıda kademe içerdiğinden emin olmalıdır. Tüm bu analizlerin yapılmasında bankalar, kredi riskinde önemli artışın kredi notunda bir değişiklik gerçekleşmesi öncesinde ortaya çıkabileceğini de dikkate almalıdır.
80. Bankalar bazı durumlarda 76-78 numaralı paragraflarda belirtilen hususların kredi riskinde önemli bir artışın göstergesi olmayabileceğini de dikkate almalıdırlar. Örnek olarak, AA notuna sahip bir kredinin temerrüt olasılığı düşüktür ve AAA notuna sahip bir kredinin göre çok yüksek de olmayabilir. Ancak, kredi portföyünde az sayıda kredi bu şekilde düşük kredi riskine sahiptir ve derecelendirmenin kalitesi azaldıkça temerrüt olasılığının derecelendirme notlarına duyarlılığı kuvvetli bir şekilde artar.
81. Kredi riskini etkileyen faktörlerden bir kısmında ortaya çıkan olumsuz gelişmelerin diğer bazı faktörlerdeki gelişmelerle dengelenmesi de söz konusu olabilir. Ancak, kredi riskinde önemli artış olup olmadığının tespitinin önemi dikkate alındığında, olumlu gelişmelerin olumsuz gelişmeleri dengelediğine ilişkin değerlendirmenin güvenilir bir şekilde yapılmasını sağlayacak kurumsal yönetim ve kontrol süreçleri oluşturulmalı ve işlerliği sağlanmalıdır.
82. Kredi riskinde önemli değişikliğe ilişkin olarak banka yönetiminin takdirini gerektiren kararlara kapsamlı bir değerlendirmeyle ulaşılmalı ve bu konuya gerekli önem verilmelidir. Örnek olarak, kredi riskine ilişkin tereddütler dolayısıyla bir borçlunun daha yoğun şekilde izlenmesine ilişkin bir karar verilmesi durumunda, bu kararın kredi riskinde gerçekleşen önemli ölçüde artış neticesinde alınmış olması beklenir.
83. Bankaca yapılan değerlendirmelerde, bir borçluya kullanılan kredilerin bir kısmına ilişkin olarak kredi riskinde önemli ölçüde artış olduğu sonucuna varılabilir. Kredilerin kullanıldığı tarihlerin farklı olması gibi nedenlerle ortaya çıkabilecek bu tür durumlarda kredi riskinde önemli artış olan kredilerin tamamının tespiti edilmesine bankaca özel olarak dikkat gösterilmelidir.
84. Kredi riskinde önemli artış olup olmadığının tespitinde kredilerin tür bazında (örnek olarak tüketici kredileri) gruplandırılarak değerlendirildiği durumlarda, her bir kredinin kredi riski belirleyicilerine vereceği tepki itibarıyla dâhil edildiği grubun risk özelliklerini taşıdığından emin olunması amacıyla, portföy tanımlarının düzenli olarak gözden geçirilmesi gereklidir. Ekonomik koşulların değişmesi kredilerin yeniden gruplanmasını gerektirebilir.
85. TFRS 9'un, ilk kayda alınma tarihinden itibaren grup bazında kredi riskinde önemli artışın değerlendirilmesine ilişkin B5.5.1 numaralı paragrafına uygun şekilde, kredi riskindeki önemli artışlara ilişkin kanıtlar tek tek kredi bazında mevcut olmasa dahi, kredi grubuna ilişkin olarak kredi riskinde önemli artışlar olduğu yönünde bir değerlendirme yapılması

- durumunda, ömür boyu beklenen kredi zararlarının finansal tablolara alınması sağlanmalıdır. Grup bazında değerlendirmede, kredi riskindeki önemli artışların tek tek kredi bazında tespit edilememesine karşılık grup içindeki bazı kredilerin kredi riskinde önemli artış olduğunun açık olduğu durumlarda, kredi grubunun ilgili bölümünün ömür boyu BKZ uygulamasına tabi tutulması beklenmektedir.
86. TFRS 9'un B5.5.6 numaralı paragrafına uygun şekilde, ortak risk özelliklerine dayalı olarak kredi riskinde önemli artış olan belirli bir borçlu alt grubunun tespit edilmesinin mümkün olmaması halinde, grubun uygun bir bölümü ömür boyu BKZ karşılığı uygulamasına tabi tutulmalıdır.
87. "Önemli" ibaresi sadece istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmediğinden, değerlendirme yaklaşımı tümüyle sayısal analizlere dayandırılmamalıdır. Çok sayıda küçük tutarlı kredilerden oluşan ve zengin bir tarihsel veri setine sahip olan portföylerde, kredi riskinde önemli artış kısmi olarak istatistiki teknikler kullanılarak tespit edilebilir. Ancak, bu özellikleri taşımayan kredi portföyleri için benzer şekilde istatistiki yöntemlerin kullanılması anlamlı olmayabilir.
88. "Önemlilik" banka finansal tablolarına etkinin kapsamı açısından da değerlendirilmemelidir. Kredi riskindeki artışın temerrüt olasılığı üzerinden tanımlanmasının karşılık tutarını etkilemesi olasılığının bulunmadığı hallerde (örnek olarak, kredi yüzde yüzden fazla kredi teminat oranına sahip olabilir) dahi, bankanın kredi portföyündeki riski anlamak isteyen finansal tablo kullanıcıları açısından önem arz etmesi nedeniyle, kredi riskindeki önemli artışlar tanımlanmalı ve dipnotlarda açıklanmalıdır.
89. Bankalar, kredi riskinde önemli artış olup olmadığına dair değerlendirmelere ilişkin yaklaşımlarının kalitesini sağlıklı bir şekilde gözden geçirmelidir. Ayrıca, kredi riskinde önemli artışların değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken ilave faktörlerin bulunup bulunmadığı banka üst düzey yönetimince göz önünde bulundurulmalıdır.
90. Bankalar, TFRS 9'un amacının gerçekleşmesini engelleyecek taraflı değerlendirmelere karşı son derece dikkatli olmalıdır. İzlenen yöntemin taraflı bir uygulamaya yol açabileceği kanaatine ulaşılmaması durumunda, TFRS 9'a uygunluğun sağlanması ve taraflı yaklaşımın düzeltilmesi için yapılan değerlendirmede değişikliğe gidilmelidir.
91. TFRS 9'un 5.5.12 numaralı paragrafı ile B5.5.25-B5.5.27 numaralı paragraflarında, sözleşmeye ilişkin nakit akışları değiştirilmiş veya yeniden yapılandırılmış olan kredilerin kredi riskinde önemli artışların değerlendirilmesi hakkında esaslara yer verilmektedir. Temel olarak, TFRS 9 kapsamında finansal tablo dışı bırakılma sonucunu doğurmayan değişikliklerin yapılması durumunda (a) sözleşme koşullarındaki değişikliklere bağlı olarak raporlama tarihi itibarıyla temerrüt gerçekleşmesi riski ile (b) ilk kayda alma tarihi itibarıyla, sözleşmenin orijinal koşullarına bağlı olarak temerrüt gerçekleşmesi riski karşılaştırılmak suretiyle, kredi riskinde önemli artış olup olmadığı değerlendirilmelidir.
92. Bankalar, kredinin sözleşme koşullarının değiştirilmesi veya yeniden yapılandırılmasının, kredi riskinde önemli artış olan kredilerin bu şekilde değerlendirilmesine engel teşkil etmemesine, ayrıca, BKZ'nin olması gerekenden daha düşük hesaplanması, krediye ilişkin olarak ömür boyu beklenen kredi zararı hesaplanmasının geciktirilmesi veya kredi için ömür boyu BKZ hesaplanması yerine 12 aylık BKZ hesaplanması sonuçlarını doğurmamasına azami ölçüde dikkat göstermelidir.
93. Sözleşme koşulları değiştirilen krediye ilişkin olarak kredi riskinde önemli artışların değerlendirilmesinde bankalar, BKZ tahminlerini yaparken sözleşme değişiklikleri veya yeniden yapılandırmaların, kredinin anapara ve faiz ödemelerinin yapılmasını ilk kayda alma tarihindeki duruma kıyasla kolaylaştırıp kolaylaştırmadığını veya bu durumun

sürdürülmesini sağlayıp sağlamadığını dikkate almalı ve değişiklik ya da yeniden yapılandırmanın bahse konu hususları gerçekleştirmeye yönelik olduğunu belgelendirmelidir. Ayrıca, değiştirilmiş sözleşme koşullarının, kredinin nakit akışları ile birlikte gelecek döneme ilişkin kredi riski üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurulmalıdır. Aşağıda belirtilen hususlar sadece bunlarla sınırlı kalınmayarak, sözleşme koşulları değiştirilen veya yeniden yapılandırılan kredilerin BKZ tahminlerinde dikkate alınabilir.

- a. Sözleşme koşullarının değiştirilmesi veya yeniden yapılandırma işleminin ve sonucunda ortaya çıkan kredi nakit akışlarının, yapılan değişiklik/yeniden yapılanma öncesindeki sözleşme koşullarına kıyasla kredi borçlusunun lehine olup olmadığı ve yapılan değişikliğin borçlunun kredi geri ödeme gücünü ekonomik olarak ne şekilde etkilediği,
- b. Bankanın, değişiklik yapılmasına yol açan koşulları ve değişiklikler neticesinde borçlunun ödeme gücünde ne gibi değişiklikler olmasının beklendiği hususlarını da içerecek ve mevcut koşulları, makroekonomik tahminleri ve borçlunun faaliyette bulunduğu sektördeki gelişmeleri, borçlunun iş modelini ve borçlunun gelecek dönemdeki performansı, finansal gücü ve nakit akışlarını içeren iş planını da değerlendirecek şekilde, borçlunun geri ödeme gücüne ilişkin değerlendirmelerini destekleyecek faktörlerin bulunup bulunmadığı,
- c. Borçlunun iş planının mantıklı, gerçekleştirilebilir ve kredi koşullarında yapılan değişiklikler çerçevesinde yapılması öngörülen anapara ve faiz ödemeleri ile tutarlı olup olmadığı.

94. Ömür boyu BKZ hesaplanması gerekliliğinin ortaya çıkması sonrasında sözleşme koşulları değiştirilen veya yeniden yapılandırılan ve finansal tablo dışına alınmayan bir kredi, ilk kayda alınma tarihine kıyasla vadesi boyunca kredi riskinde önemli ölçüde artış olmadığına ilişkin kuvvetli emareler bulunmadığı müddetçe, 12 aylık BKZ hesaplanmasına tabi tutulmamalıdır. Örneğin, finansal güçlük yaşayan kredi borçlusuna faiz oranlarında indirim veya anapara ödemelerinde erteleme gibi bir takım imtiyazların tanınması durumunda, borçlunun ödeme güçlüğüne gerçekte devam ediyor olmasına ve kalan vade boyunca sözleşme koşullarına uygun şekilde ödemelerini gerçekleştirmesi yönünde gerçekçi beklentiler bulunmamasına rağmen, kredi riskinin düşük olduğu yönünde bir değerlendirme yapılması söz konusu olabilir. TFRS 9'un B5.5.27 numaralı paragrafında, "*Ömür boyu beklenen kredi zararlarının finansal tablolara alınmasına ilişkin kıstasların artık karşılanmadığına dair bir kanıt, değiştirilmiş sözleşme şartlarına göre güncel ve zamanında yapılan ödemelere ilişkin geçmiş verileri içerebilir.*" ifadesine yer verilmektedir. Dolayısıyla, önceki dönemlerde yapılmamış veya eksik yapılmış ödemeler nedeniyle oluşan olumsuz izlenim, sözleşme koşullarındaki değişiklik sonrasında sadece bir ödemenin yapılması ile ortadan kaldırılamayacağı için, borçlu kredi riskinin azaldığına ilişkin kararın alınması öncesindeki belirli zaman aralığında düzenli olarak ödemelerini yapmış olmalıdır.

Kolaylaştırıcı uygulamaların kullanımı

95. TFRS 9, bankacılık sektörü dışında birbirinden farklı çok sayıda işletme tarafından kullanılacak olması nedeniyle, uygulama yükümlülüğünü rahatlatma amaçlı kolaylaştırıcı uygulamalar içermektedir. Aşağıda yer alan paragraflar, "BKZ hesaplarırken dikkate alınması gereken bilgi setinin sınırlandırılması" "düşük kredi riskine sahip finansal araçlar"

ve “ödemenin 30 günden fazla gecikmesine ilişkin aksi ispat edilebilir ön kabul” kolaylaştırıcı uygulamalarına ilişkin açıklamalar içermektedir.

96. Kolaylaştırıcı uygulamalar, taraflı uygulamalara yol açabilecek olmaları ve faaliyetleri gereği gerekli bilgilerin bankalarca edinilmesinin aşırı maliyet ve çaba gerektirmesinin olası olmaması nedeniyle, sınırlı bir şekilde uygulanmalıdır. TFRS 9’un kolaylaştırıcı uygulamalarının kullanılması durumunda, bunların gerekçeleri bankalarca açık bir şekilde belgelendirilmelidir.

Bilgi Seti

97. TFRS 9’un B5.5.15 paragrafında, bir işletmenin aşırı maliyet veya çaba gerektirmeyen makul ve desteklenebilir bilgileri dikkate alacağı ve bilginin elde edilmesi için kapsamlı bir araştırma yapılmasının gerekmeyeceği belirtilmektedir. Bu açıklamalar bankalarca dar anlamda yorumlanmamalı ve BKZ yaklaşımının yüksek kalitede, güvenilir ve tutarlı bir şekilde uygulanması için kredilerle ilgili makul ve desteklenebilir tüm bilgilerin kullanılmasına yönelik sistem ve süreçler geliştirilmelidir. Ancak, TFRS 9’un yüksek kalitede uygulanmasına katkıda bulunmadığı sürece, herhangi bir ilave maliyete ve operasyonel yüke katlanılmasına da gerek bulunmamaktadır.

“Düşük kredi riski” istisnası

98. TFRS 9’un 5.5.10 paragrafında “*Finansal aracın raporlama tarihinde düşük kredi riskine sahip olduğunun belirlenmesi durumunda, işletme finansal araçtaki kredi riskinin ilk defa finansal tablolara alınmasından bu yana önemli ölçüde artmadığını varsayabilir.*” ifadesine yer verilmektedir. Ancak, bankalar düşük kredi riski istisnasını sınırlı bir şekilde kullanmalı ve tüm kredilendirme faaliyetlerinde kredi riskindeki önemli artışa ilişkin değerlendirmeleri zamanında gerçekleştirmelidir.
99. Bu çerçevede, kredi riskinde önemli bir artış olmaması halinde 12 aylık BKZ’deki değişiklikler karşılıklar aracılığıyla kayıtlara yansıtılmalı; kredi riskinde önemli artış olması durumunda ise ömür boyu BKZ hesaplamasına geçilmelidir. TFRS 9’un yüksek kalitede uygulanması için, düşük kredi riski istisnasının kullanımında raporlama tarihinde kredi riskinin yeterli düzeyde düşük olduğu, dolayısıyla ilk kayda alma tarihinden itibaren kredi riskinde önemli bir artış olmadığı açık bir şekilde ispatlanabilmelidir.
100. TFRS 9’un B5.5.22 paragrafında yer verilen düşük kredi riskini açıklamak için, B.5.5.23 paragrafında, “yatırım notu” şeklindeki bir dış derecelendirmeye sahip finansal araç örneği verilmektedir. Ancak, kredi derecelendirme kuruluşundan “yatırım yapılabilir” notuna sahip tüm krediler doğrudan düşük kredi riskine sahip olarak kabul edilmemelidir. Bankalar kredi riski analizlerinde öncelikle kendi kredi riski değerlendirmelerini esas almalı, sadece ya da mekanik olarak kredi derecelendirme şirketlerince verilen notlar kullanılmamalıdır. Bununla birlikte, iyimser bir içsel kredi derecelendirmesi, dış derecelendirmeye kıyasla, üst düzey yönetim tarafından ilave analizler yapılmasını ve gerekçelendirmeyi gerektirir.

Ödemenin 30 günden fazla gecikmesine ilişkin aksi ispat edilebilir ön kabul

101. Bankalar, ödemelerde gecikme olmadan önce kredi riskindeki artışları tespit edebilecek nitelikte kredi riski değerlendirmesi ve yönetimi süreçlerine sahip olmalıdır. Ömür boyu BKZ’ye geçişlerde ödemenin 30 günden fazla gecikmesine ilişkin aksi ispat edilebilir ön kabul temel gösterge olarak kullanılmamalı, TFRS 9 çerçevesinde kredi riskinde önemli artışın değerlendirilmesinde yer verilen diğer erken uyarı göstergelerinin kullanımını engellemeyecek şekilde ikincil bir ölçüt olarak tanımlanmalıdır.

102. Ödemenin 30 günden fazla gecikmesinin kredi riskinde önemli bir artışa yol açtığına ilişkin ön kabulün ur t lmesine yönelik iddia, ödemenin 30 günden fazla gecikmesinin kredi riskinde önemli artış ile ilişkili olmadığını açıkça gösteren kapsamlı bir analiz ile desteklenmelidir. Bu gibi analizler, mevcut bilgileri ve gelecekteki nakit açıklarının geçmişteki deneyimlerden farklılaşmasına yol açabilecek olan, geleceğe yönelik makul ve desteklenebilir bilgileri dikkate almalıdır.
103. Bu kapsamda, geleceğe yönelik makul ve desteklenebilir bilgiler, bunlar ve kredi riski unsurları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını analiz etmek için kullanılmalıdır. Geleceğe yönelik bilginin kredi riski unsurları ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı veya aşırı maliyet ya da çabaya katlanılmadan elde edilemeyeceği gösterilmediği müddetçe, ödemenin 30 günden fazla gecikmesine ilişkin aksi ispat edilebilir  n kabul kullanılmamalıdır.
104. Gecikme gün sayısının kredilerin ömür boyu BKZ kapsamında değerlendirilmesi gereken zamanın belirlenmesi için en uygun ölçüt olduğu sınırlı durumlarda, BKZ'nin TFRS 9'a uygun bir şekilde ölçülmesinin sağlanması için, 12 aylık BKZ karşılığı hesaplamasına özel dikkat gösterilmelidir. Ayrıca, geçmişe yönelik bilgiye aşırı bağımlılığın BKZ modelinin yanlı bir şekilde uygulanmasına yol açacağı dikkate alınmalı ve TFRS 9'un BKZ esaslarının ( rnek olarak, ölçüm amaçlarına uygun olarak BKZ'nin hesaplanması ve kredi riskindeki tüm önemli artışların tespit edilmesi) karşılanmasına  zen gösterilmelidir.